

Handläggare: Gert Abelt
Staben

2003-09-29

Tel: 508 270 66
gert.abelt@gfk.stockholm.se

Dnr 2003-000-03035

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

**Stockholmsregionens samspel med sin nära omgivning.
Remiss.**

FÖRSLAG TILL BESLUT

Gatu- och fastighetsnämnden besvarar remissen med gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande.

Olle Zetterberg

Lennart Gustafsson

SAMMANFATTNING

Gatu- och fastighetsnämndens remisstid går ut 2003-10-15.

Rapporten har tagits fram som underlag för en diskussion inför den aktualitetsförklaring av RUFSS som ska ske 2005.

I rapporten diskuteras vad en funktionell region är och hur den är uppbyggd. Stockholm har funktionella samband med ett stort omland – ett samband som synliggörs i resande och andra fysiska flöden. Omfattningen av en funktionell regions influensområde styrs i hög grad av geografiska transaktionskostnader. Den funktionella regionen definieras så att Stockholms stad utgör noden. Den gemensamma arbets- och bostadsmarkanden omfattar nu länets grannkommuner. I en flerkärnig region involveras dessutom de större städernas centrala delar som har en restid på cirka en timme från Stockholm. Ett funktionellt samspel finns också med större städer på upp till två timmars restidsavstånd till Stockholm. Med utvidgade samband mellan funktioner och noder inom såväl den nuvarande

regionen som storregionen följer ett ökat behov av mellankommunalt och mellanregionalt samarbete.

Vi vill i detta sammanhang knyta an till den regionala utvecklingsplanens strävan efter flerkärnighet som bl.a. syftar till att avlasta den centrala noden Stockholm och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Avgörande för om detta ska lyckas hänger på de beslut om framtida infrastruktursatsningar som regeringen ska ta ställning till i slutet av detta år. Vi har i samband med yttrandena över RTK:s rapporter "Flera kärnor" och "En nationell storstadspolitik" närmare utvecklat dessa för Stockholms- och Mälardalsregionen avgörande framtidsfrågor.

UTLÅTANDE

Remissen

Stockholms läns landstings trafik- och regionplanenämnd beslöt 2003-05-12 att utan eget ställningstagande sända trafik- och regionplanekontorets rapport "Stockholmsregionens samspel med sin nära omgivning – ett diskussionsunderlag om den funktionella regionen" på remiss till Stockholms stad för synpunkter senast 2003-11-01. Gatu- och fastighetsnämndens remisstid går ut 2003-10-15. Remissen inkom till gatu- och fastighetskontoret 2003-09-15.

Rapporten har även remitterats till stadsledningskontoret och stadsbyggnadsnämnden.

Bakgrund

Landstingsfullmäktige antog i maj 2002 den regionala utvecklingsplanen RUF 2001 som regionplan för Stockholms län. I remissen av RUF framförde flera remissinstanser önskemål om en djupare diskussion av Stockholmsregionens samspel med sin omgivning. Den nu aktuella rapporten har tagits fram som underlag för en sådan diskussion inför den aktualitetsförklaring av RUF som ska ske 2005.

RTK:s rapport "Stockholmsregionens samspel..."

I rapporten diskuteras vad en funktionell region är och hur den är uppbyggd. Stockholm har funktionella samband med ett stort omland – ett samband som synliggörs i resande och andra fysiska flöden. Stockholms stad utgör noden i den funktionella regionen. De funktioner som samspelar med det storregionala omlandet finns i hög utsträckning inom Stockholm stads gränser, och med en stark tyngdpunkt i innerstaden. Nodfunktionerna bygger ytterst på Stockholms stora och täta koncentration av ett betydande antal aktörer och verksamheter.

Omfattningen av en funktionell regions influensområde styrs i hög grad av geografiska transaktionskostnader, dvs kostnader som uppstår för kontakter och utbyte mellan aktörerna inom området. Intensiteten i utbytet mellan en nod och ett omgivande område avtar därför vanligen med det geografiska

avståndet. Få är exempelvis beredda att pendla längre än 50–60 minuter i vardera riktningen per dag. Strängnäs, Västerås och Eskilstuna finns t.ex. inom denna gräns vilket innebär att det är möjligt att därifrån ha täta kontakter i form av t ex arbetspendling eller kundbesök med Stockholm och kärnor i Stockholmsregionens ytterområden.

Stockholms funktion som nod och därmed dess samspel med omlandet utgår från tre olika typer av nodfunktioner:

- ? Nod i en arbetsmarknad.
- ? Nod för varu- och tjänstemarknader.
- ? Nod för kunskap, information och beslutsfattande.

Stockholms arbetsmarknadsregion omfattar nu flera kommuner utanför länsgränsen. Den koncentrerade efterfrågan och utbud som Stockholm har attraherar såväl ”köpare” som ”säljare” från ett omland. Stockholm har också en viktig roll som nod för kunskap, information och beslutsfattande. Funktionen bygger på Stockholms koncentration av FoU, media, myndigheter, huvudkontor m m. En stor del av denna nodfunktions aktörer har dock en nationell uppgift och är av nationella karaktär och har därför snarare ett nationellt än ett storregionalt omland.

Enligt rapporten har Stockholms influensområde vidgats under senare år i takt med bl a förbättrade kommunikationer och en stark tillväxttakt. Den kontinuerliga arbets- och bostadsmarknaden omfattar nu även länets grannkommuner. Dessutom involveras de större städernas centrala delar som har cirka en timmes restidsavstånd från Stockholm. Ett funktionellt samspel finns också med större städer på upp till två timmars restid från Stockholm. Men dessa är ofta noder i egna funktionella regioner och är bara kopplade till Stockholm för vissa specifika funktioner.

Avgörande för hur Stockholm ska kunna upprätthålla sina nodfunktioner i ett storregionalt respektive internationellt perspektiv är bl a hur nya resandemönster och nya behov kan tillgodoses. En strategi måste utvecklas för att stärka de funktionella sambanden som måste inriktas på att ta tillvara och utveckla gemensamma intressen – att öka den gemensamma storleken, styrkan och dynamiken.

Rapporten anger fyra områden där samarbete i ett större geografiskt område än Stockholm län är motiverat. Det gäller arbetet med:

- ? att utveckla en mer nyanserad bild av nodfunktionernas geografi och samspel och en gemensam föreställning om den funktionella regionens utveckling
- ? att underlätta utbytet inom storregionen
- ? att minska de administrativa gränsernas betydelse
- ? att öka den storregionala samverkan i den regionala planprocessen.

Rapporten finns tillgänglig på www.rtk.sll.se

Kontorets förslag/synpunkter

Den nu remitterade rapporten har, som ovan nämnts, tagits fram som ett underlag för en fördjupad diskussion om Stockholmsregionens samspel med sin nära omgivning inför den aktualiseringsförklaring av den regionala utvecklingsplanen, RUF5, som ska ske 2005.

I rapporten analyseras och diskuteras ett antal faktorer som är betydelsefulla för regionens utveckling. Några konkreta förslag lämnas egentligen inte utan rapporten ställer ett antal frågor utifrån analyserna.

I rapporten anges att den funktionella regionen utgörs av:

- ? den kontinuerliga arbets- och bostadsmarknaden som även omfattar länets grannkommuner
- ? de större städernas centrala delar inom cirka en timmes restidsavstånd från Stockholm
- ? större städer på upp till två timmars restid från Stockholm där kontakterna är omfattande men som inte kräver daglig kontakt.

Med denna definition ingår hela östra mellansverige i Stockholmsregionens omland. Rapporten slår dock fast att Stockholm i stor utsträckning är en enkärnig region medan det i "storregionen" ingår flera städer som själva utgör en nod i en funktionell region. Dessa funktionella regioner överlappar dock ibland varandra.

Vi menar att detta är en relevant definition och utgör en viktig utgångspunkt i en fortsatt diskussion om ett vidgat geografiskt samarbete.

Förutsättningen för att ett vidgat samarbete ska bli framgångsrikt är dock att alla har något att vinna på det. I ett internationellt perspektiv är regionerna i östra mellansverige var för sig förhållandevis små. Mot den bakgrunden är det viktigt att ett framtida samarbete inriktas på att ta tillvara och utveckla gemensamma intressen och mål. Ett gemensamt handlande kan leda till ett bättre tillvaratagande av respektive regions fördelar, till gagn för en långsiktig hållbar utveckling, i kontrast till risk för splittring och uteblivna infrastrukturinvesteringar om respektive region var och en drar åt sitt håll.

Redan idag förekommer ett visst regionalt samarbete där staden deltar. Här kan t.ex. nämnas

- ? Kista Science City som syftar till att utveckla Kista till ett världsledande Science city med universitet, företag, bostäder m.m.
- ? Söderortsvisionen som syftar till att lyfta fram de kvaliteter och möjligheter som Stockholms södra områden har.
- ? ABC-samarbetet som involverar Stockholms stad, Uppsala kommun, mellanliggande kommuner och berörda landsting. Ett samarbete om den långsiktiga utvecklingen i de båda stadsregionerna längs de stråk som förbinder dem.
- ? Business Arena Stockholm – ett samarbetsorgan mellan ett antal kommuner i Stockholmsregionen med uppgift att bl.a. hjälpa internationella företag som vill etablera sig i regionen.

- ? Mälardalsrådet – ett forum för landstingen i Stockholms län, Uppsala län, Västmanlands län och Sörmlands län samt flertalet kommuner i Stockholmsregionen som fokuserar på frågor om bl.a. bostäder och infrastruktur.

Den pågående nationella översynen av administrativa gränser är behövlig och av stor betydelse för att undanröja hinder för en utveckling av de funktionella sambanden som kan vara till ömsesidig nytta. Här är länsgränsen av särskilt intresse. Om de geografiska transaktionskostnaderna ökar kraftigt vid länsgränsen, exempelvis för att kostnaden för pendling med kollektiva färdmedel ökar kraftigt, så hämmas regionförstoringen.

Vi delar rapportens uppfattning att det är naturligt och viktigt med ett ökat samarbete i den regionala planeringsprocessen. Vi vill dock påpeka att då kommunerna är suveräna när det gäller den egna planeringen är det naturligt och mest effektivt att kommunerna själva svarar för de mellankommunala planeringsfrågorna. Samarbete med övriga aktörer, t.ex. näringslivet, bör ske genom kommunerna. Däremot kan regionplaneringen och processen kring framtagandet av planer vara viktig och ge en bra grund för ett mellankommunalt samarbete. Viktigt är dock att planerna leder till aktiva åtgärder. Det behövs alltså enligt vår mening en kraftsamling för att omsätta planerna i praktisk handling.

Avslutningsvis vill vi knyta an till den regionala utvecklingsplanens strävan efter flerkärnighet som bl.a. syftar till att avlasta den centrala noden Stockholm och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Avgörande för om detta ska lyckas hänger på de beslut om framtida infrastruktursatsningar som regeringen ska ta ställning till i slutet av detta år. Även statsmaktens ställningstagande till landshövdingens nyligen genomförda bostadsuppdrag och hans förslag till åtgärdsprogram för att klara miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid kommer att ha betydelse för den funktionella regionens gemensamma utveckling.

Vi har i samband med yttrandena över RTK:s rapporter ”Flera kärnor”¹ och ”En nationell storstadspolitik”² närmare utvecklat dessa för Stockholm- och Mälardalsregionen avgörande framtidsfrågor.

SLUT

¹ GFK tjut 2003-07-28, GFN 2003-08-19

² GFK tjut 2003-08-18, GFN 2003-09-09